

SANT JOAN D'ÀVILA, APÒSTOL DE LA NOVA EVANGELITZACIÓ

6. AMISTATS ESPIRITUALS DEL MESTRE

Sant Joan d'Àvila tingué el privilegi de ser **amic, company, conseller i mestre de grans sants** i persones d'excel·lent talla espiritual i gran repercussió en la vida de l'Església: Fra Lluís de Granada, sant Joan de Déu, sant Ignasi de Loiola, sant Francesc de Borja, santa Teresa de Jesús, sant Joan de la Creu, sant Pere d'Alcàntara, sant Tomàs de Villanueva, sant Joan de Ribera... Alguns renovaren la seva vida gràcies al seu apostolat. Gairebé tots estigueren influenciats pels seus escrits, la seva vida i la seva obra. A les cartes del Mestre es conserva el testimoni del seu diàleg epistolar amb alguns d'ells. La seva relació d'amistat té la seva *font i plenitud en Déu* a través de Jesucrist i tendeix a l'encontre, a la confiança de compartir i a la donació mútua, buscant *el bé de l'altre per damunt del bé propi* com una *expressió del manament de l'amor*.

Fra Lluís de Granada, dominic, fou un dels millors amics i deixebles de sant Joan d'Àvila. Després de conèixer-lo a Còrdova (1535) inicià una etapa nova de la seva vida seguint els seus consells espirituals. Fra Lluís anava a escoltar els sermons del Mestre Àvila, humilment assegut a l'escaleta del púlpit (*Vida* 2,8), i va demanar-li alguns consells sobre la manera de predicar. El Mestre li respongué amb una llarga carta que constitueix un extraordinari tractat sobre la predicació. Era lector assidu de les seves Cartes: «*Ahora mi ordinario libro, que me leen de noche cuando ceno, son las epístolas del P. Ávila*».

Gairebé al final de la seva vida va rebre gustosament l'encàrrec d'escriure una biografia del Mestre Àvila, mort dinou anys enrere. La va dedicar al seu amic comú, sant Joan de Ribera. Deixa constància de l'experiència de haver conviscut amb ell: «*por haber tratado muy familiarmente este padre, donde nos aconteció usar algún tiempo de una misma casa y mesa; y así pude más de cerca notar sus virtudes y el estilo y manera de su vida.*» (*Vida*, 1588) Gran propagador de la doctrina i els escrits del Mestre, els seus escrits contribueixen decisivament en la seva posterior influència en la literatura espiritual. A la *Guía de pecadores* Fra Lluís publicà una part del *Audi Filia*, abans de ser editat.

Sant Joan de Déu.- Juan Ciudad, portuguès de naixement, es va convertir després d'escoltar un sermó de sant Joan d'Àvila a l'ermita dels Màrtirs de Granada, el dia de sant Sebastià. Sota la seva direcció espiritual va fer cas del seu consell de dedicar-se als malalts, fundà un hospital a Granada, i els Germans Hospitalaris o de Sant Joan de Déu. El Mestre Àvila l'ajudà en la fundació i demanava almoïna per a l'hospital.

Les seves cartes retraten el sant de la caritat i amb estima li donen pautes de discerniment i mitjans per a complir amb la seva vocació: humilitat, confiança, obediència i lliurament a la caritat als pobres i malalts, per als qui la Providència li proporcionarà els mitjans adequats: «*Porque Dios no os llamó a vos para regir, sino para ser regido; y por eso no le servís sino cuando obedecéis.*» (C 141) Quan anava a visitar al Mestre a Montilla, es quedava a la creu de l'entrada a la vila i feia arribar l'encàrrec: «*Díganle al gran Maestro, a mi gran padre, que aquí está aquel gran pecador, Juan de Dios, que si le da licencia le irá a ver.*» (L. Muñoz, *Vida*, 1,15)

Sant Ignasi de Loiola.- Sant Joan d'Àvila tenia una estreta relació amb la Companyia de Jesús i tot i que no conegué personalment al seu fundador, les cartes que intercanviaren revelen una veneració mútua. Sant Ignasi desitjava que el Mestre entrés a la Companyia:

«*Quisiera el santo Maestro Ávila venirse con nosotros, que le trujéramos en hombros, como el Arca del Testamento, por ser el archivo de la Sagrada Escritura, que si ésta se perdiera, él solo la restituiría a la Iglesia.*» (L. Muñoz, *Vida*, I.3,26) «*en tanta uniformidad de voluntades y modo de proceder del Mtro. Ávila y nosotros, que no me parece que quede sino que o nosotros nos unamos con él o él con nosotros, para que las cosas del divino servicio mejor se*

perpetúen... porque traería tras sí muchas cosas el Ávila.» (Carta de san Ignacio al P. Fco. de Villanueva. MHSI, *Monum. Ignat.* s 1ª, III, 16)

Durant el seu retir a Montilla, el Mestre dirigia prèdiques als pares i novicis jesuïtes. La seva simpatia per la Companyia era tal que animava a ingressar-hi. Així ho va fer amb Antonio Fernández de Córdoba, fill dels marquesos de Priego qui, des de la pedagogia avilista contribuï a forjar l'estil educatiu jesuïta. A la seva mort deixà en herència als seus deixebles –uns trenta- a la Companyia, i va demanar ser enterrat en una de les seves esglésies.

Sant Francesc de Borja.- Fill del duc de Gandia i marquès de Lombay estigué al servei de l'emperador Carles V i fou virrei de Catalunya. La mort de la seva esposa -de la que tingué vuit fills- i les exèquies per la defunció d'Isabel de Portugal foren ocasió per a orientar la seva vida al servei de Déu, amb l'ajuda de sant Joan d'Àvila. Va entrar a la Companyia de Jesús i fou successor de sant Ignasi de Loiola. El Mestre l'animà a portar amb confiança *«la cruz del regimiento»* que el Senyor *«ha puesto en sus hombros»*. (C 192) Els seus encontres posteriors, a Còrdova i Montilla, i les seves cartes revelen la seva estima recíproca i la sintonia de criteris evangèlics i de metodologia en l'apostolat.

Després de la mort del Mestre, sant Francesc de Borja diu d'ell: *«De su vida y largos ejercicios de paciencia hasta el fin de ella, tenemos mucha razón de edificarnos y también de consolarnos en tener su cuerpo en esa Iglesia.»* (MHSI, S.F. Borja V) Al visitar la seva casa de Montilla *«entró de rodillas desde la puerta del aposento donde vivía, hasta donde murió.»* (P. Fco. Alemán, rector del Colegio de la Compañía en Montilla)

Santa Teresa de Jesús.- Encara que no el coneixia directament, santa Teresa sabia que sant Joan d'Àvila era el discernidor d'esperits més hàbil d'Espanya. Per això procurà consultar-li sobre les seves experiències místiques, que estaven sota sospita. El 1568 li va fer arribar el manuscrit del *Libro de la Vida* a través de Na Luisa de la Cerda: *«yo deseo harto se dé orden en cómo lo vea, pues con ese intento lo comencé a escribir; porque como a él le parezca voy por buen camino, quedaré muy consolada, ya que no me queda más para hacer lo que es en mí.»* (Carta a Fr. Gª de Toledo, su confesor, junio 1562)

Les dues cartes que li va escriure sant Joan d'Àvila (C 158 i 165) estan considerades clau d'or de la mística espanyola. El Mestre lloa la manera d'obrar de la santa i li dóna orientació sobre les seves experiències místiques. Tot i que s'excusa humilment per no sentir-se *«suficiente para juzgar las cosas de él [del Libro de la Vida]»*, li dóna el seu judici favorable i ofereix una síntesis magistral d'avaluació i discerniment sobre el seu cas. Al Mestre li va convèncer la línia d'amor i humilitat dels escrits de la santa.

«Páreceme que le han aprovechado a su ánima; especialmente le han hecho conocer su miseria propia y faltas y enmendarse de ellas. Han durado mucho, y siempre con provecho espiritual. Incítanle a amor de Dios, y a propio desprecio, y a hacer penitencia. No veo por qué condenarlas. Inclíneme más a tenerlas por buenas con condición que siempre haya cautela de no fiarse del todo [...] Vuestra merced siga su camino, [...] y preguntando por el camino derecho; y dé gracias a nuestro Señor, que le ha dado su amor y el propio conocimiento, y amor de penitencia y de cruz.» (Carta 158)

Santa Teresa conegué i sentia estima per alguns deixebles de sant Joan d'Àvila. També va llegir textos seus (*«serían de gran provecho los sermones»*, escriu al P. Gracián). Hi ha una similitud doctrinal amb el Mestre. Dos exemples: el *«sólo Dios basta»* [*«Busquemos a Dios, y bástanos»* (C 59)]; i el *«muero porque no muero»* [*«Si el morir por verme a mí - es vida, ¿cuál será muerte?»* (P 3)]

Sant Joan de la Creu.- Sant Joan de la Creu i sant Joan d'Àvila no es van conèixer personalment. La seva relació fou indirecta, a través de santa Teresa de Jesús, i a través de l'estança de sant Joan de la Creu a Baeza. Juan Yepes havia anat a Baeza el 1579 per a fundar el col·legi de sant Basili, que seria el primer col·legi descalç universitari d'Andalusia. Ja havien passat deu anys de la mort del Mestre Àvila, però la ciutat presentava l'ambient de ciència i virtut que tenien els seus deixebles. El nou

col·legi es va nodrir de joves formats en la ja famosa Universitat de Baeza, fundada per sant Joan d'Àvila. Els seus professors, gairebé tots deixebles del Mestre, van ser els millors amics dels pares descalços. Amb anterioritat, sant Joan de la Creu havia fundat els convents del Calvario i La Peñuela amb deixebles de sant Joan d'Àvila, a través dels quals pogué conèixer la seva vida i magisteri.

Hi ha paral·lelisme i certa sintonia de sant Joan de la Creu amb la doctrina avilista: tendir a l'amor de Déu a través d'un procés de negació i de confiança; i no deixar-se portar per sentiments i gustos per a poder donar-se totalment a l'amor de Déu per un camí de fe i esperança. «*Demos, pues, nuestro todo, que es chico todo, por el gran todo, que es Dios.*» (C 64)

San Pedro de Alcántara.- Va ser Mestre de santa Teresa de Jesús i principal impulsor en la reforma franciscana en línia amb l'austeritat evangèlica. El Mestre Àvila el conegué quan residia a Zafrá (1546). Col·laborà amb ell per a reconciliar els diversos bàndols oposats que hi havia a Baeza. El Mestre el visità durant el seu retir a Pedroso (Extremadura). Sant Pere d'Alcántara va ser el gran difusor del tractat sobre «*Oración y meditación*», de Fra Lluís de Granada, amb abundants cites de la doctrina del Mestre.

Sant Tomàs de Villanueva.- Va ser alumne i professor de la naixent Universitat d'Alcalà de Henares. Allí conegué a Fernando Contreras. Tots dos tornaren a coincidir a Sevilla, on sant Tomàs de Villanueva seguia la seva vocació de frare agustí, i sant Joan d'Àvila estava de pas cap a la missió de Tlaxcala (Mèxic). Precisament l'Arquebisbe Alonso de Manrique el retingué perquè Fernando de Contreras li va fer veure la vàlua humana i espiritual del sant.

Testimoni i admirador de les primícies apostòliques de sant Joan d'Àvila «*afirmaba que desde los Apóstoles acá, no había quien hubiese hecho más fruto que el Venerable Juan de Ávila*» (F. Luis de Granada, Vida). A través de esta relació d'amistat, el ja provincial d'Andalucía desenvolupà els criteris i principis del sacerdot a imatge de Crist, el Bon Pastor. La seva encomiable tasca pastoral com a arquebisbe de València creà l'ambient adient per a l'edició del *Catecismo o Doctrina cristiana* de sant Joan d'Àvila (1554).

Sant Joan de Ribera.- Va rebre una gran influència de sant Joan d'Àvila ja des de el temps d'estudiant i professor a Salamanca, on va sentir parlar amb entusiasme del Mestre al seu amic Antonio Fernández de Córdoba, fill dels marquesos de Priego. Sembla que va escriure a sant Joan d'Àvila per a consultar-li si devia o no acceptar el bisbat de Badajoz. Quan ja era bisbe, el Mestre li va enviar deixebles com a missioners.

Essent arquebisbe de València continua vinculat a l'obra del Mestre Àvila i als seus escrits. Feia servir sermons del Mestre com a model per a les seves prèdiques. Podria haver influït, mitjançant escrits avilistes, al Sínode de Santiago de Compostel·la i als de València. Va tenir una molt estreta amistat amb dos grans deixebles del Mestre: Fra Luis de Granada i Diego Pérez de Valdívila.